

Wat betekent het voor mij als ik zeg "Ik ben christelijk gelovig"?

Bemide gelovigen ... en te beminnen andersdenkenden,

Eindelijk een echte pastoor boven op de preekstoel. Nu ik hier boven op dit aantrekkelijke meubel sta, herinner ik mij dat men in het lutherse kerkje van het Nederlandse Stadskanaal niet ver van Groningen in de zestiger jaren de preekstoel heeft laten zakken, omdat de predikant heel veel last had van hoogtevrees. En daarmee heeft die goede man zonder het te weten een proces in beweging gezet dat sedertdien ononderbroken voortgaat, niet alleen bij lutheranen maar evenzeer bij katholieken, niet alleen in de hoofden van predikanten maar evenzeer in de hoofden van hun gehoor: last van hoogtevrees, anders gezegd angst om zich vrijelijk te bewegen in de ruimte van het hogere en onmacht om op zo'n hoogte nog te geloven. Voor de zestiger jaren zat ik als jongetje met een kort broekje, grijze sportkousjes en twee krampachtig gevouwen handen geknield op het gebiesde foltertuig dat langzaam maar zeker een pijnlijke spaghettimatrijs in mijn knieschijven sloeg en waarop ik het moest uithouden tot na de consecratie. Tot er een bevrijdend belsignaal kwam waardoor je wist dat 'het' had plaatsgevonden en je effen je plakkerige knieën van die kerkstoel mocht halen. Wat het liturgisch missaal terzake voorzag voor volwassenen is mij onbekend, maar het apart bijgesloten ritueel voor kinderen moet als volgt geluid hebben: tingelingeling, stoel draaien en op twee knieën, kop in kas, tingelingeling, naar voor naar boven kijken naar de opgestoken hostie, kop in kas, tingelingeling, naar voor naar boven kijken naar de opgestoken beker, kop in kas, tingelingeling en terug asemen. Dat het tegenwoordig iets minder pijnlijk gebeurt, lijkt achteraf een bevrijding maar niets is minder waar. Want die ene minuut had ik als kleine jongen een absoluut en onuitwisbaar gevoel van aanwezigheid van het heiligste. Een gevoel dat zijns gelijke in mijn pril leven alleen maar vond telkens ik als kind - na eerst de afschuwelijkste zonden te hebben bedreven en gebiecht - uit het al even grote foltertuig stapte dat biechtstoel heette en tezelfdertijd de ervaring had dat er met een Swift over mijn ziel was gegaan die het vuil had weggenomen zoals je dat alleen in reclamespots van Jo met de Banjo ziet. Ik weet niet of u het zich herinnert, bemide gelovigen en teerbemide ongelovigen, maar ik weet vast dat zelfs de grootste theoloog sterft met zijn eerste-communie-geloof voor ogen. Naar deze absolute ervaring van heiligheid, zuiverheid, overstijging ben ik sedertdien onafgebroken op zoek. Maar omdat de zestiger jaren ertussen gekomen zijn en ik wat ouder ben geworden, zoek ik nog maar zelden op mijn knieën op een gebiesde kerkstoel, maar veeleer op straat of in de Lidl of in de file.

Natuurlijk zult u zeggen, jij bent katholiek omdat je in een katholiek gezin geboren bent, naar een katholieke school gegaan bent en via de kerk een zekere bescheiden vorm van carrière hebt gemaakt. Alleszins genoeg om er een deftig loon aan over te houden. Dat is tot op zekere hoogte zo. Ik vermoed dat ik nu met mijn achterwerk op een scherp naaldenkussen tot u zou spreken mocht ik in het binnenland van India geboren zijn of deze eerbiedwaardige Sint-Waldetrudiskerk met de belendende percelen er rond tot een eigen islamitisch emiraat zou uitgeroepen hebben mocht ik in Gaza het levenslicht hebben gezien. En eigenlijk vind ik het heel erg jammer dat ik samen met mijn geloof aan Sinterklaas, de Wolf en de zeven geitjes en Gullivers reizen ook mijn geloof in mijn aardrijkskundeboekje uit het tweede middelbaar over de balk heb moeten gooien. Daar stond namelijk een wereldkaart in met een heldere inkleuring van de godsdiensten in de wereld. Op die kaart zagen heel Europa, Oceanië, Amerika en Afrika onder de evenaar paars, dwz christen. Misschien paars van woede omdat ze de secularisatie al voelden aankomen. Heel Afrika boven de evenaar en Midden-Azië groen, dwz moslim, misschien groen van jaloezie omdat ze nog niet onder de evenaar zaten, heel Zuid-Oost Azië geel, dwz Boeddhist, misschien omdat ze van pure versterving geelzucht hadden gekregen en India zo rood als hun sambal, Hindoe dus. Dat was een duidelijke en eenvoudige tijd voor een eenvoudig gelovig mens als ik, al vermoed ik dat er ook toen onder een steen in Siberië al wel een atheïst zal gezeten hebben, die zich verborgen hield ... tot de tekenaar

van mijn aardrijkskundeboekje voorbij was getrokken. Maar juist omdat het kaartje uit dat boekje niet meer klopt en alleen nog een lappendeken een betrouwbare weergave van de werkelijkheid is, heb ik evenveel reden om vandaag niet meer christelijk of katholiek gelovig te zijn als de overige 12 500 bewoners van mijn 13 000 zielen tellende parochie. Trouwen is niks, getrouwd blijven is wat anders. Als katholiek geboren worden is niks, maar het in een zee van ongeloof blijven of liever iedere dag meer worden is een heel ander paar mouwen.

Die 12 500 ... die zijn het door de macht der gewoonte niet meer, of ze zijn moslim of ze zijn het niet meer omdat ze er over nagedacht hebben. En wat ze erover bedacht hebben is op het eerste zicht heel redelijk. Mijn buurman heeft zich in het christendom verdiept en is er al heel snel achter gekomen dat het geheel der feiten waar het zich op beroept historisch zo mank loopt als een kat op drie poten. En wie het lastige karwei uitoefent van gids langsheen de heilige plekken van Israël, begint stevast zijn uitleg met bijwoorden als 'misschien is hier, wellicht was daar, mogelijkerwijs, altemet of het is denkbaar dat hier ...' waarna hij zijn zichtbaar twijfelend gevolg alras naar een ander plekje voert of een drankje aanbiedt. Ik besef hoe dwaas het is om je leven te geven aan een overtuiging die behalve met twee knieën op een kerkstoel haast nergens op stoelt. Maar hoe verrukkelijk ook. De miserie begint al met de onjuiste en niet verifieerbare verjaardagsdatum van de man waar het allemaal om draait: 25 december van het jaar 1. Helemaal fout gerekend door Dionysius Exiguus in het jaar 525, die op het jaar 1 voor Christus, het jaar 1 na Christus liet volgen en het jaar 0 vergat gewoon omdat het Romeinse cijfersysteem geen benul had van een 0. Maar het verrukkelijke aan het christendom is dat ofschoon er haast niets van echt is en je voortdurend op je gezicht gaat als je er probeert achter te komen wat er precies is gebeurd, alles eraan waar is, waarheid kortom, logisch zelfs. Terwijl de beredeneerde logische wereld van wetenschap, cijfers en getallen daarbuiten voortdurend in zijn eigen redeneringen verstrikt raakt. Ik kan die goeie ouwe Chesterton helemaal volgen die veel meer heeft geschreven dan alleen maar detectiveverhalen over father Brown en die in de 19de eeuw theologische dingetjes schreef die nog altijd zeer leeswaardig zijn.

Stel maar even dat een marsmannetje – met een handje boven op zijn kop en zijn voet ter hoogte van zijn neus - eerst vanop Mars met een telescoop de mens zou beginnen bestuderen. Dan zou ie onmiddellijk tot de bevinding komen dat ieder mens op aarde een kopie is van zichzelf. Voor een oor links zit er een oor rechts, voor een arm en been links, een arm en been rechts – op een paar uitzonderingen na – in Bagdad misschien. En stel dat ie uit de ruimte een capsule zou plukken met – zeg maar - een dooie Frank de Winne in, en er een dissectie op uitvoert dan zou hij zelfs voor een linkerhersenkwab een rechterhersenkwab vinden. En op de duur zou dat rationele marsmannetje daar een wetje van maken: wat links zit, zit ook rechts.

In negen op de tien gevallen heeft ie nog gelijk ook. En dat 'wetje' dat ie dan trots gemaakt heeft, maakt hem natuurlijk ook heel erg zelfverzekerd. Maar stel dat het marsmannetje wanneer hij links een hart vindt, de moeite niet meer zou nemen, om die borstkas ook rechts open te maken en de conclusie zou maken dat er ook rechts en hart zit, dan vergist hij zich. En dus juist op het moment dat hij zich het zekerst zou voelen – zich beroepend op zijn wetje – zou hij zich vergissen. Wat zeker lijkt is dus helemaal niet zeker, en dus is het voor mij omgekeerd nooit uitgesloten geweest dat wat onzeker lijkt, wel eens heel zeker zou kunnen zijn. De hele werkelijkheid zit boordevol fracties onberekenbaarheid, it's a tricky tricky system als je niet oppast. Zelfs de stomste appel is rond genoeg om ervan te zeggen dat ie rond is en toch is hij nooit helemaal rond. En wat ons marsmannetje bedacht heeft is op het eerste gezicht heel redelijk, en toch klopt zijn logica niet en juist waar het onlogisch wordt, begint het christendom met een voor dat marsmannetje volkomen eigen onlogisch antwoord, dwaas antwoord als je wil – om het met Paulus te zeggen – maar het is een antwoord dat doorheen de tijd en geschiedenis zoveel prachtigs in beweging heeft gezet dat registreerbaar en voelbaar en meetbaar is en zulke schitterende producten heeft voortgebracht dat ik er met plezier een handelsreiziger in ben geworden. En dat begint al met kleine dingen, die zelfs niet

bovennatuurlijk zijn. Neem nu het probleem van schuld. Binnen de logica van ons marsmannetje, zal een ongelovige zeggen dat er mensen zijn die ge kunt vergeven en mensen die ge nooit kunt vergeven. Alnaargelang wat ze hebben uitgestoken. Als de misdaad vergeeflijk is, dan ook de misdadiger en anders niet. Dat lijkt heel logisch. Toen kwam het christendom en sneed met de scherpte van Jezus tong die twee dingen vaneen: de daad en de dader. De dader moeten we tot zeventig maal zeven keer vergeven en de daad nooit. Tegenover diefstal, laster, ontucht en bedrog moeten we nooit onze grenzen verleggen, tegenover diegenen die ze doen: altijd. De Engelse dichter Algernon Swinburne schreef 'Thou hast conquered, O pale Galilaeen, the world has grown gray with thy breath!' - 'Gij heb gezegevierd, o bleke Galileër; onder uw adem is de wereld grijs geworden'. Ik betwijfel of de wereld zoveel grijzer is geworden sedert de komst van Christus, zeker niet als ge zwartgallige Swinburne leest voor wie de wereld al voor Christus pikdonker leek. Als ons marsmannetje van op zijn planeet twee armen en twee oren ziet en daaruit afleidt dat er 2 hersenhelften zijn en twee sleutelbeenderen, dan is hij zeker een groot wiskundige. Maar als hij ondanks zijn rationele instelling één hart ontdekt en de plotse intuïtie krijgt dat het op de juiste plaats zit en er geen tweede hoeft, dan is hij in mijn ogen een begenadigd wezen en groter dan een wiskundige, ik zou hem dan zelfs religieus durven noemen. Dan heeft hij het onverwachte al verwacht en zoiets heet 'geloven'.

Als christen wil ik niet discussiëren over eenvoudige dingen die vanzelfsprekend zijn, en daar hoort voor wat mij betreft ook samenwonen voor het huwelijk bij en een condoom in Patagonië, maar ik wordt veel koppiger als het over subtiele waarheden gaat. Ik heb er geen moeite mee om akkoord te gaan dat een mens twee handen heeft, maar ik ga niet akkoord met het logische besluit dat hij met die twee handen mag bepotelen of graffiti spuiten of – van spuiten gesproken – het spuitje mag hanteren waarmee hij iemand die te oud, te duur of te dement dreigt te worden, onder groot applaus, uiteraard niet naar de hemel, maar lager, naar de bliksem helpt. Iedere kunstenaar, toneelmaker, regisseur of schilder die het haalt tot in Villa Vanthilt komt stevast dezelfde ambitie voor de micro vertellen: ik wil grenzen verleggen. Dat is voor christenen ouwe koek. Wij verleggen al 2000 jaar de grens, maar d'r is haast geen kip die er nog over wil, zeker geen kunstenaars en toneelmakers. Daarom is er zo weinig religieuze kunst en weet alleen Danneels d'r nog wat zitten.

Nu zult u, beminde gelovigen en naar teer ruikende ongelovigen, natuurlijk opmerken: allemaal goed en wel, maar we zijn hier niet op Mars, waarin bestaat dat christelijk antwoord dan wel? Afgezien van het feit dat het christendom een antwoord heeft op het dikste probleem waar we allemaal mee zitten, namelijk doodgaan, kan ik daar niet op antwoorden. Zij nu eens serieus, als ik u zittend voor uwe caravan in een woest natuurgebied zou vragen: waar verkiest u in verder te leven? In deze woestijnen of in de beschaving? En u zou terecht antwoorden 'in de beschaving' en ik zou u vragen waarom u de beschaving verkiest, dan zou u wellicht moeite hebben met antwoorden in een zin. U zou beginnen met op te sommen en te zeggen: wel er is internet, er zijn crèches, er is een dertiende maand, insuline voor diabetes, een 'Damarreke' voor reumatiek, een pianoconcerto en F.C. De kampioenen, oh er is zoveel! Beschaving is een te complex begrip om er kort op te antwoorden. Om het echt helemaal duidelijk te maken zou u mij alles moeten noemen wat er is en daarom is het onmogelijk om helemaal te zeggen wat het is. Dat is ook voor het christendom, onderdeel van die beschaving, zo. U weet natuurlijk dat er een poging is gedaan: het heet het Credo, de geloofsbelijdenis. Dat is een uiterst gebald en complex antwoord dat juist zo mooi is omdat het zo complex is. En wie er zoals ik in gelooft, is bijna even trots op de complexiteit ervan als een wetenschapper op de indrukwekkende complexiteit van de wetenschap. Maar in mijn contact met Kurt die mij vorige week vertelde dat hij op het college een meisje had met weinig passie en daarom aan de universiteit een gepassioneerd meisje wilde en er een vond die veel te gevoelerig was en huilde voor niks, die hij dus liet zitten omdat ie een stabielere lief nodig had, die hij ook vond maar al gauw liet zitten omdat ze vervelend was en nooit eens echt begeistert raakte en dus liet zitten omdat ie dacht het bij een opwindender lief te moeten zoeken die hij dacht gevonden te hebben, maar geen

opwindend maar wel een opgewonden lief bleek te zijn waarbij hij nooit rust kon vinden en die geen enkele standvastigheid had, waardoor hij weer ging zitten denken dat hij een vrouw moest vinden met echte ambitie, die hij vond en ermee trouwde en zo ambitieus bleek te zijn dat ze de echtscheiding aanvraagde en met alles ging lopen wat Kurt bezat, waardoor hij nu alleen nog naar een vrouw zoekt met grote borsten ... in mijn contact met Kurt dus, kan ik niet zoveel met letterlijke citaten uit dat credo, maar heb ik het over een paar kleine dingetjes die op en top christelijk zijn en over Vergeving gaan. En in mijn contact met Marcel die dronken en verlaten en getatoeëerd tot in zijn nek aan de toeg van mijn parochiecafé hangt en zegt dat hij zich van kant gaat maken, probeer ik voorzichtig een precatechese en voeder ik hem tussen twee duvels in een tas thee. En als ik hem dan lachend vraag wanneer hij eens naar mijn kerk gaat komen en hij tegelijk zegt: "daar ben ik eens ene keer geweest en ik dacht godverdomme dien toeg staat hier ver, maar als ik kapot ben, dan moogde gij en alleen gij mij begraven" en ik dan vraag: "wat moet ik dan zeggen in mijne preek Marcel?" en hij dan antwoordt "dat ik daar boven een vat geef, Hij zal d'r nog wel een hebben staan van Kanaän" ... in dat contact, geef ik een ander dingetje dat op en top christelijk is en over Hoop gaat. En met Mariette heb ik het gehad over toeval en hoe dat niet bestaat. En de Jos met zijne longkanker, heb ik op zijn sterfbed een agenda cadeau gedaan, want met al die kleinkinderen waar dat die zorg moet voor dragen krijgt hij het daarboven druk. En hij was er blij mee, d'r kwam potverdekke verrijzenislicht in zijn ogen. En dankbaarheid in die van mij. Want de Kurt, de Marcel, Mariette en de Jos hebben mij dat gevoel van absolute heiligheid terug gegeven, waar ik al sedert die tingelingeling naar op zoek ben.

Het zijn niet de catechismussen en de theologische boekjes die mij christen hebben gemaakt. Eigenlijk zijn het eerder de boeken van atheïsten, want die spreken mekaar zo verschrikkelijk tegen. De ene noemt het christendom iets voor zwakkelingen en watjes en de ander klaagt de gewelddadigheid ervan aan, de ene noemt het vreselijk pessimistisch en de ander naïef optimistisch, dan schrijft er een dat het seksistisch is en de vrouwen onderwaardeert en weer een ander dat kerk iets is voor vrouwen en niet voor mannen. En over Jezus zelf zijn ze nog tegenstrijdiger. Het is een beetje als met een groepje getuigen van een bankoverval dat de dader heeft zien ontkomen. Een lange getuige zal hem misschien beschrijven als eerder klein, een dikke getuige als eerder mager, een zwarte getuige als eerder blank, een oude getuige als eerder jong. Misschien heeft niemand er een juist zicht op. Zo ook niet op Jezus omdat hij niette beschrijven valt maar ligt op het snijpunt waar de ideale mens en God elkaar ontmoeten. En met al mijn klein antwoordjes die ik in mijn houding tegenover de Kurt, de Marcel, Mariette en de Jos probeer te geven op de vraag die hij mij stelt: Wie zegt Gij dat ik ben? Probeer ik fragmentjes weer te geven van hoe het eeuwige eruit ziet, misschien waarneembaar tot op Mars. Zoals Abel Herzberg dat zo mooi schrijft in zijn roman 'De drie rozen': "Alles, wat wij zijn, wat wij zien, ervaren, zeggen, beleven en doen is fragment. Maar er is geen fragment, of de ziel van al wat leeft, is daarin tot uiting gekomen. Er is geen moment zonder eeuwigheid, geen sterfelijk wezen, hoe mismaakt of welgevormd het ook mag zijn, waarin niet de onsterfelijke schepping is geopenbaard. Geen weldaad, geen misdaad, geen geest en geen stof, geen grens en geen duur of het is bestanddeel van de eenheid van het bestaan. Deze eenheid is God, en wij fragmenten als wij zijn en fragmenten die wij maken, zijn niet in staat hem in beeld of in woord en zelfs niet in gedachten te vatten. En toch verlangen wij dat en hunkeren wij daarnaar. Wij zijn niet tevreden met het fragment, wij willen de Eenheid beleven."

In de naam van de Vader en de Zoon en de Heilige Geest. Amen

Ronald Sledsens

Op de kansel van de Sint Waldetrudiskerk, Herentals, dinsdag 18 augustus 2009